LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASININ İMZALANMASININ DOKSAN YEDİNCİ YILDÖNÜMÜ

Teoman Ertuğrul TULUN

Analist

24 Temmuz, Birinci Dünya Savaşı Müttefikleri tarafından Osmanlı İmparatorluğu'nun tasfiyesi ve Türk egemenliğinin neredeyse yok edilmesi amacıyla tasarlanan Sevr Antlaşması'nı yasal olarak ortadan kaldıran ve bu antlaşmanın yerini alan Lozan Barış Antlaşması'nın (kısaca Lozan Antlaşması) 24 Temmuz 1923 tarihinde imzalanmasının doksan yedinci yıldönümüdür. Ankara'daki Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gözetiminde ve Mustafa Kemal'in üstün komutası altında yürütülen Kurtuluş Savaşı sayesinde yeni bir devlet doğmuştur. Türkiye Büyük Millet Meclisi 1 Kasım 1922'de saltanatı kaldırmış, Osmanlı İmparatorluğu'nun son Padişahı 17 Kasım 1922'de İngiliz savaş gemisiyle İstanbul'dan ayrılmıştır. Türk Milleti egemenliğini kazanmış ve kaderini Türkiye Büyük Millet Meclisi aracılığıyla şekillendirmiştir.

Lozan Barış Antlaşması, Türkiye'nin uluslararası düzlemde egemen bağımsızlığını teyit etmiştir. Türk devletinin kurucu belgesidir. Türkiye Cumhuriyeti, Lozan Antlaşması'nın imzalanmasından üç ay sonra 29 Ekim 1923'te ilan edilmiştir. Mustafa Kemal Atatürkün Egemenlik kayıtsız şartsız Milletindir şeklindeki veciz sözleri, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel ve kurucu ilkesi olarak Türkiye Büyük Millet Meclisinin Genel Kurul salonuna, TBBM Başkanının arkasındaki duvara büyük harflerle yazılmıştır.

Lozan Barış Antlaşması'nın 93. yıldönümü vesilesiyle kaleme alınan AVİM analizimizde ayrıntılı biçimde ele aldığımız gibi, Lozan Antlaşması, Lozan Barış Konferansı çerçevesinde sonuçlandırılmıştır. Resmi olarak, Yakın Doğu'nun Sorunları Üzerine Lozan Konferansı olarak bilinen Lozan Barış Konferansı, Yakın Doğu'da tam barışı sağlamak amacıyla toplanmıştır. Japonya adına da hareket eden üç müttefik ülke olan İngiltere, Fransa ve İtalya, Türkiye'yi Lozan Konferansı'na davet etmişlerdir. Lozan Antlaşması, iki bölümden oluşan bir konferansta yapılan müzakereler sonucunda imzalanmıştır. İlk bölüm, 21 Kasım 1922 ile 4 Şubat 1923 tarihleri □□□□□□□□□ yapılmıştır. İkinci bölüm, 23 Nisan 1923 ile 24 Temmuz 1923 tarihleri □□□□□□□□□ gerçekleştirilmiştir. Konferansa katılan ülkeleri dört grup şeklinde kategoriye ayırmak mümkündür. İlk kategori, davet eden ülkelerden oluşmaktadır. İngiltere, Fransa, İtalya ve Japonya bu kategoride yer almaktadır. İkinci kategori, tüm müzakere oturumlarına davet edilen ülkeleri kapsamaktadır. Yunanistan, Sırp-Hırvat-Sloven Devleti, Romanya ve ABD bu kategoriye girmektedir. Üçüncü kategori, yalnızca belirli sınırlarla ilgili müzakerelere davet edilen devletlerden oluşmaktadır. Bu

kategoride olan Sovyet Rusya ve Bulgaristan, Türk Boğazları ile ilgili müzakerelere davet edilmişlerdir. Bulgaristan, Türk Boğazları konusundaki müzakerelere ek olarak, Trakya sınırındaki müzakereler için de davet edilmiştir. Dördüncü kategori, ticaret ve ikamet gibi belirli konularla ilgili olarak davet edilen devletlerden oluşmaktadır. Belçika ve Portekiz, bu kategoriye giren devletlerdir. Türkiyenin, konferansa ana katılımcı devlet olarak davet edildiğinin altı çizilmelidir[1].

Birinci Dünya Savaşı'nı sona erdiren esas olarak altı adet ana barış antlaşması vardır.[2] 28 Haziran 1919 tarihli Versay Antlaşması Almanya'ya katı kısıtlamalar getirmiş, ağır tazminatlar ödemeye zorlamış ve önemli miktarda toprak ve nüfus kaybettirmiştir. Bu Antlaşma, daha sonraki dönemde İkinci Dünya Savaşı'na yol açan temel neden olarak kabul edilmektedir. 10 Eylül 1919 tarihli Saint-Germain-en-Laye Antlaşması, Avusturya-Macaristan İmparatorluğunu parçalara ayırarak dağıtmış, Avusturya ile Çekoslovakya'yı yaratmış ve güney Slav devletlerini Yugoslavya olarak birleştirmiştir. Bu antlaşma da, gelecekte ortaya çıkan gerginliklere kaynak oluşturmuş, Avusturya'nın Almanya ile birlik kurmasını yasaklamıştır. Yugoslavya, 1990'larda kanlı bir şekilde dağılmış ve yakın Avrupa tarihindeki en ciddi insani acıları ortaya çıkarmıştır. Çekoslovakya ise bölünmüştür. Bulgaristan ile imzalanan 7 Kasım 1919 tarihli Neuilly Antlaşması, bu ülkeyi, yeni kurulan Yugoslavya'ya, ayrıca Romanya ile Yunanistan'a toprak vermek zorunda bırakmış, Bulgaristan'ın Ege Denizi'ne doğrudan erişimini engellemiştir. Bulgaristan, 1930'larda Balkanlar'ın revizyonist ülkesi olmuştur. 4 Haziran 1920'de Macaristan ile yapılan Trianon Antlaşması sonucunda ise, en az üç milyon Macar kendilerini ülkelerinin dışında bulmuştur.

Birinci Dünya Savaşı'nın son iki barış antlaşması, Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye ile imzalanmıştır. Bunlardan birincisi, yukarıda belirttiğimiz gibi, Osmanlı İmparatorluğu temsilcileri tarafından imzalanan ve Türk Milleti ile Ankara'daki Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından reddedilen Sevr Antlaşmasıdır. İkincisi ve sonuncusu ise, Sevr Antlaşması'nı yürürlükten kaldıran ve Türk devletinin kuruluş belgesini oluşturan 24 Temmuz 1923 tarihli Lozan Barış Antlaşmasıdır.

Yukarıdaki açıklamaların da gösterdiği gibi, Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra imzalanan beş antlaşma (Versay, Saint-Germain-en-Laye, Neuilly, Trianon ve Sevr) arasında sadece Osmanlı İmparatorluğu ile imzalanan Sevr Antlaşması, Türk Milletinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin gözetiminde ve Mustafa Kemal Atatürk'ün güçlü yönetimi altında egemenliğini kurmak için verdiği kahramanca mücadele sayesinde uygulanamamıştır. Lozan Antlaşmasının, 97. yıldönümünde, geçmişe dönük olarak, sadece Yakın Doğu'ya değil tüm Avrupa'ya barış getirdiğini söylemek mümkündür.

** Bu yorum yazısının aslı İngilizce olarak kaleme alınmıştır.*

*** Fotoğraf: https://www.kulturportali.gov.tr*

[1] Teoman Ertuğrul Tulun, Peace Treaty Of Lausanne And The End To Armenian Aspirations, *Center For Eurasian Studies (AVİM)* 2016, sy 4 (22 Temmuz 2016), https://avim.org.tr/en/Analiz/PEACE-TREATY-OF-LAUSANNE-AND-THE-END-TO-ARMENIAN-ASPIRATIONS-1.

[2] Rusya'nın Birinci Dünya Savaşı'na katılımını sona erdiren, Merkezi Güçler (Alman İmparatorluğu, Avusturya-Macaristan, Bulgaristan ve Osmanlı İmparatorluğu) ile Bolşevik Rusya hükümeti arasındaki 3 Mart 1918 tarihli Brest-Litovsk Antlaşması hariç.

Yazar Hakkında :

Teoman Ertuğrul Tulun , Avrasya İncelemeleri Merkezi'nde (Ankara) analisttir. Dr. Teoman Ertuğrul Tulun, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi doktorasını Ankara İhsan Doğramacı Bilkent Üniversitesi'nde tamamladı. Avrupa Birliği Çalışmaları, Küreselleşme, Yabancı Düşmanlığı, Nefret Söylemi Çalışmaları ve Uluslararası İlişkiler *alanlarında çalışmalar yapmaktadır.*

Atıfta bulunmak için: TULUN, Teoman Ertuğrul. 2026. "LOZAN BARIŞ ANTLAŞMASININ İMZALANMASININ DOKSAN YEDİNCİ YILDÖNÜMÜ." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2020 / 34. Temmuz 23. Erişim Kasım 23, 2026. https://www.avim.org.tr/tr/Yorum/LOZAN-BARIS-ANTLASMASININ-IMZALANMASININ-DOKSAN-YEDINCI-YILDONUMU

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır